

BESTUURSVERSLAG

't BARRE LAND 2008

't Barre Land speelt *Wooff! Wooff! Or Who killed Richard Wagner?*

INLEIDING

profiel van het gezelschap

In het verslagjaar bestond toneelgezelschap 't Barre Land uit de leden: Floortje Bakkeren, Vincent van den Berg, Margijn Bosch, Florian Diepenbrock, Anouk Driessen, Michiel Johannes Jansen, Ingejan Ligthart Schenk, Peter Kolpa, Martijn Nieuwerf, Simone Scholts en Czeslaw de Wijs.

Het gezelschap werd in 1990 opgericht te Utrecht en werkt sindsdien als een artistiek collectief. Daarbij is elk lid van het gezelschap - of hij of zij nu van het eerste uur is dan wel later aangeworven - medeverantwoordelijk voor zowel het artistieke als het zakelijk-organisatorische beleid. Tussen de ateliervloer van de eigen Snijzaal en het in het theaterhuis De Berenkuil gevestigde bureau bestond echter wel een praktische taakverdeling, die in verband stond met professionele uitoefening van de niet-artistieke functies, namelijk de zakelijke bedrijfsvoering, de produktie en administratie, de publiciteit en educatie.

't Barre Land houdt eenmaal gemaakte voorstellingen gedurende langere tijd op het repertoire of herneemt die, zodat ze in aangepaste vorm opnieuw beschikbaar komen. Omdat het bij de toneelspeelkunst volgens het gezelschap nimmer mag gaan om 'affe' eindproducten, worden voorstellingen vaak opnieuw geconstrueerd; uiteraard gebeurt dat dan in een vorm die is aangepast aan de gewijzigde tijdgeest of veranderde omstandigheden. Zowel bij eerder gemaakte als bij nieuwe voorstellingen is steeds sprake van een proces van elkaar (opnieuw) bevragen en van (hernieuwde) reflectie op het tijdsgewricht. Het bewerken van voorstellingsmateriaal, de aanpassing of perfectionering van een produktie betreffen dus nooit uitsluitend de oorspronkelijke repetitieperiode, maar deze handelingen en ingrepen zijn een permanent onderdeel van het tot stand komen van elke concrete voorstelling. Dat proces is dus per definitie zeer beweeglijk van aard.

samenstelling van het gezelschap

In het verslagjaar ondervond het tableau van 't Barre Land geen personele wijzigingen ten opzichte van 2007. Wel kondigde Peter Kolpa in de herfst van 2008 zijn vertrek bij het gezelschap aan met ingang van 1 januari 2009.

Het bureau bestond uit Florian Diepenbrock (zakelijke aspecten), Floortje Bakkeren (publiciteit) en Simone Scholts (produktie/administratie). Deze laatste kondigde in november 2008 haar vertrek aan naar het Utrechtse jeugdtheaterproductiehuis Het Lab (m.i.v. 1 januari 2009).

drie subsidiënten

Het gezelschap beschikt sinds de Cultuurnotaperiode 2001-2004 over structurele subsidie van drie overheden. In 2008, het vierde jaar van de budgetperiode 2005-2008, bedroeg het structurele subsidie van het Ministerie van OCW € 479.306.- (incl. accres), van de Gemeente Utrecht

€ 125.517.- (incl. accres) en van de Provincie Utrecht € 58.000.- (incl. accres).

Voor de nieuwe budgetperiode 2009-2012 werden van deze drie subsidiegevers opnieuw structurele toezeggingen ontvangen met ten opzichte van 2008 opwaarts aangepaste bedragen.

Met het oog op achterstallig onderhoud van de Snijzaal was bij de Gemeente Utrecht al in 2007 een eenmalige extra subsidie aangevraagd; daartoe werd in het verslagjaar een subsidie van € 7.500.- toegekend, die ook in zijn geheel kon worden besteed.

De totale lasten bedroegen in 2008 € 779.541.-

feitelijke samenvatting van de artistieke activiteiten

Nieuwe voorstellingen die in 2008 in de Snijzaal werden aangemaakt en daar en elders werden gespeeld, waren:

- *It. Gustl –mej. Else* (Arthur Schnitzler);
- *Neushoorn* (naar Eugene Ionesco);
- *Elston Gunn & his elektrische Rockboppers* (Martijn Nieuwerf);
- *Wooff! Wooff! Or who killed Richard Wagner?* (Stefan Themerson);
- *De laatste dagen der mensheid* (Karl Kraus).

Repertoire uit eerdere jaren dat op tournee werd uitgespeeld betrof zes verschillende voorstellingen:

- *deconstructie* (i.s.m. tg Dood Paard);
- *April is the cruellest month* (een assemblage door het gehele gezelschap);
- *Wat voor brommertje met verchroomd stuur achter op de binnenplaats?* (Georges Perec); soms in combinatie met:
  - *nijnski.dagboek.fragmenten*;
  - *Torquato Tasso* (J.W.von Goethe);
  - *Anatol* (Arthur Schnitzler).

In Frascati in Amsterdam vond verder (in het kader van de het gezelschap overstijgende open repertoirevereniging *Dertien Rijen*) in mei en juni een bijna drie weken durende voorstellingensreeks plaats van *Impromptu* (naar Jean Giraudoux en Jean Baptiste Pocquelin, dit: Molière), in samenwerking met Maatschappij Discordia en gasten.

In totaal werd 90 keer gespeeld (excl. 16 overige artistieke activiteiten), zowel in Utrecht als in de rest van Nederland, alsmede in Vlaanderen.

BEDRIJFSVOERING

organisatie

't Barre Land is gevestigd in de voormalige Snijzaal van de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht, een monumentaal gebouw uit 1910 op het tot woon- en werkruimten getransformeerde oorspronkelijke Vee-artsenijterrein. In de verschillende compartimenten van de Snijzaal kunnen met elkaar verweven functies worden uitgeoefend: naar believen is zij repetitie- of speelruimte, atelier of theater, foyer of ontvangstruimte, dramaturgisch hoofdkwartier of vergaderzaal, decorbouw- of opslagruimte. Ook haar zoldercompartiment biedt ongekeende mogelijkheden.

De ruimtelijk van de speelvloer afgescheiden bureaufuncties werden tot op heden uitgeoefend in het naastgelegen (jeugd-)theatergebouw De Berenkuil. Deze huisvesting werd gedeeld met zeven andere Utrechtse gezelschappen, festivals en theaterproducenten.

In 2008 was de verantwoordelijkheid binnen 't Barre Land voor publiciteit, marketing en educatie toebedeeld aan Floortje Bakkeren. Simone Scholts was primair verantwoordelijk voor productiebegeleiding en interne organisatie, maar onderhield ook de website en voerde tal van administratieve en boekhoudvoorbereidende werkzaamheden uit. Florian Diepenbrock was verantwoordelijk voor de financieel-zakelijke, de bestuursondersteunende taken en de voorstellingenverkoop; tot zijn verantwoordelijkheid behoorden ook contacten met subsidiërende overheden en brancheverenigingen. De financiële administratie is ondergebracht bij Buro Zaken van Bert Kienhuis in Haarlem; de accountancy wordt verricht door Kamphuis & Berghuizen te Hilversum.

Alle taken op het vlak van theatertechniek, transport, logistiek, inkoop, catering en (huishoudelijk) onderhoud worden in eigen beheer op onderlinge afspraak verricht door de leden van het gezelschap. Deze aanpak is het gevolg van de fundamentele gedachtengang van gezamenlijke verantwoordelijkheid en onderling vertrouwen. 't Barre Land beschouwt de collectief geschapen productie-omstandigheden als voorwaarde voor het zoveel mogelijk in zelfbeheer bepalen van aard en verloop van de eigenlijke voorstellingen.

bestuur

Het stichtingsbestuur kwam in 2008 vijfmaal bijeen, en wel op 10 januari, 1 april, 20 mei, 3 oktober en 28 november. De belangrijkste agendapunten betroffen, behalve de gebruikelijke als tussentijdse monitoring van het financieel beleid en goedkeuring van jaarrekening en jaarverslag 2007, met name bestuurlijke reflectie op het artistiek beleid van het gezelschap en op het eigen bestuurlijk functioneren. Ook de advisering en besluitvorming met betrekking tot het Beleidsplan voor de periode 2009-2012 stonden vanzelfsprekend gedurende het gehele jaar centraal.

Het bestuur bestond gedurende het verslagjaar uit de leden:

- voorzitter: Hans Maarten van den Brink, directeur van het Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Mediaproducties te Amsterdam;
- secretaris/vice-voorzitter: drs. Pieter Pekelharing, universitair docent wijsbegeerte aan de Faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam;
- penningmeester: Annet Lekkerkerker, theaterprogrammeur van de Stadsschouwburg Amsterdam;
- lid: drs. Lucia van Heteren, universitair docente bij de leerstoelgroep Theater en Maatschappij van de Faculteit der Letteren van de Rijksuniversiteit Groningen;
- lid: dr. Florian Diepenbrock, wetenschappelijk onderzoeker;
- lid: Martijn Nieuwerf, lid namens de Vereniging 't Barre Land;
- lid: drs. Czeslaw de Wijs, lid namens de Vereniging 't Barre Land.

Met betrekking tot de normen voor goed bestuur dient te worden opgemerkt dat de samenstelling van het stichtingsbestuur als evenwichtig wordt beschouwd: er hebben zowel leden zitting in die pas recentelijk zijn aangetreden als enkelen die langjarige bestuurservaring inbrengen; er zitten zowel theaterprofessionals in als culturele generalisten; en zowel externe maatschappelijke expertise is verzekerd als participatie (volgens frequent roulement) van actieve leden van het gezelschap. Deze laatsten zijn tevens lid van de Vereniging 't Barre Land, de artistieke opdrachtgever van de stichting.

artistieke partners en samenwerkingsrelaties

De belangrijkste initiatieven en instellingen waarmee in artistieke zin werd samengewerkt en gecoproduceerd waren het Tweetakt-festival (Utrecht) en de acteursopleiding van de Hogeschool Kunsten Utrecht (HKU), Monty vzw. (Antwerpen), toneelgroep Dood Paard, Literair Podium Perdu, Galerie Jongma en Maatschappij Discordia (alle te Amsterdam); in het laatste geval betrof die samenwerking vooral het gezelschapsoverstijgende project *Dertien Rijen*.

Ten behoeve van *Wooff! Wooff!* werd samengewerkt met de beeldend kunstenaar Karen Sargsyan (winnaar van de Thieme Award 2007) en de musicus Roald van Oosten (Caesar, Ghost Trucker).

Met de beide Kraus-vertalers Robbert-Jan Henkes en Erik Bindervoet werd de voorstelling *De laatste dagen der mensheid* tot stand gebracht.

Vincent van den Berg gaf voorts les aan de Toneelschool van ArtEZ Academie voor theater in Arnhem.

Programmeurs en directies van theaters die op tournees in randstad, regio en Vlaanderen worden bezocht, waren opnieuw belangrijke gesprekspartners. Verder bestond er –behalve met Tweetakt en de HKU- in lokaal verband op structurele of ad hoc basis samenwerking met het Utrechts Uitfeest, Theater Kikker en partners in theaterhuis De Berenkuil.

beleidscircuits en netwerken

't Barre Land maakt actief deel uit van het Utrechts Model (UM), het lokale overleg- en samenwerkingsverband van toneelgezelschappen, muziek- en theaterpodia, podiumfestivals en theatervakopleidingen. Op de agenda van de UM-vergaderingen, waarvan Florian Diepenbrock optreedt als voorzitter, stonden meestentijds het stedelijk en provinciaal kunstbeleid centraal, met name met het oog op de beleidsvoornemens van stad en provincie ten aanzien van het te voeren (podium-) kunstbeleid in de periode 2009-2012. Ook de collectieve promotie en het publieksbeleid kwamen er aan de orde in verband met het te openen Utrechts Uitburo (UUB), voorts de lokale samenwerking met de Culturele Zondagen en de Vrede van Utrecht. Met de afdeling Culturele Zaken van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (DMO) van de Gemeente Utrecht vond overleg plaats, vooral naar aanleiding van het gemeentelijk actieplan cultuur 2008-2018: 'De Ontdekking van Utrecht'.

't Barre Land had ook een inbreng bij (de voorbereiding van) de behandeling van de provinciale cultuurnota 2009-2012: 'Cultuur is Kracht', en voerde naar aanleiding daarvan gesprekken met verschillende leden van Provinciale Staten.

Op landelijk niveau werden de ontwikkelingen rond het nieuwe Nederlands Fonds voor Podiumkunsten+ (NFPK) nauwlettend en belangstellend gevolgd. Ook nam Florian Diepenbrock deel aan vergaderingen en activiteiten van sectie 3 (kleine en middelgrote gezelschappen en productiehuisen) van de VNT (Vereniging van Nederlandse Theatergezelschappen en -producenten). Floortje Bakkeren maakte deel uit van het publiciteitsoverleg van die sectie; daarnaast was Simone Scholts actief in het landelijk overleg van productieleders.

't Barre Land is voorts actief lid van Kunsten '92 en was dat ook van de IETM (Informal European Theatre Meeting).

bedrijfsmatige contacten

Een gezamenlijke aanvraag om ondersteuning van extra marketingactiviteiten bij het SNS Reaal Fonds -in het kader van het zogenoemde 'Theaterpakt', de samenwerking met de toneelgroepen Aluin en Growing up in Public en met Yo jeugdoperafestival- heeft uiteindelijk niet geresulteerd in het toewijzen van middelen ten behoeve van collectieve marketing door de gebundelde instellingen. Mede in verband met de precaire subsidiesituatie van Aluin en Growing up moesten daarop verdere initiatieven worden beëindigd.

publiek

Mede als gevolg van het cyclische feit dat dit jaar meer sprake was van aanmaken van nieuw, nog onbekend repertoire dan van uitspelen van het bestaande -overigens zeer veelzijdige- aanbod, gaf 2008 geen verder herstel van het publieksbereik te zien. Toch mag het cijfermatige resultaat van dit maakjaar in het licht van eerdere ervaringen als tamelijk bevredigend worden beschouwd, zeker als

in aanmerking wordt genomen dat liefst vijf nieuwe voorstellingen werden aangemaakt. Het gezelschap was zich tevens bewust van het feit dat een aantal repertoirevoorstellingen (met name: *Wat voor Brommertje*, *Torquato Tasso* en *Anatol*) werden doorgespeeld op geruime tijdsafstand van de door premières eerder gegenereerde publiciteit. In overleg met de publiciteitsafdelingen van de betrokken theaters werden dan ook speciale publieksacties ten behoeve van deze produkties ondernomen.

Van twee van de nieuwe voorstellingen, te weten *It.Gustl - mej. Else* en *De laatste dagen der mensheid* werd in 2008 al een substantieel aantal voorstellingen gespeeld. Van de drie andere nieuwkomers, te weten (het onderwijsproject) *Neushoorn* en de kleinere voorstellingen *Wooff!* *Wooff!* en *Elston Gunn*, werd in het verslagjaar (pas) een beperkt aantal voorstellingen gespeeld, zodat daarmee geen grote aantallen bezoekers werden bereikt. Een deel van de voorstellingen vond bovendien plaats in de Snijzaal, waar de publiekscapaciteit per definitie beperkt is. In het kader van het speciale project *Dertien Rijen* werd in de grootste zaal van Frascati een flink aantal voorstellingen van *Impromptu* gespeeld. Gezien de voor deze voorstelling beperkte tribunecapaciteit kon dat ook niet tot grote aantallen bezoekers leiden. In het artistiek activiteitenverslag wordt gedetailleerder beschreven welke specifieke publiekswervende inspanningen 't Barre Land zich heeft getroost.

in- en externe invloeden op beleid, planning en bedrijfsvoering

I de produktie- en aanbiedingswijze

Het aanmaken en uitspelen van voorstellingen zijn door het seizoen heen steeds fijnmaziger met elkaar verweven geraakt. Vroeger verliep het proces in drie fasen: aanmaken, dan spelen in de standplaats, tenslotte de tournee in regio, binnenland en Vlaanderen. In het nu gevolgde systeem lopen het uitspelen van eerder gemaakte voorstellingen (zoals *deconstructie*, *Anatol*, *nijnski.dagboek.fragmenten*, *April is the cruellest month*, *Wat voor brommertje...* en *Torquato Tasso*) en het aanmaken van nieuwe produkties in tijd vaak door elkaar heen. Sommige nieuwe voorstellingen (zoals *De laatste dagen der mensheid*) omvatten het hele tableau en gasten, andere omvatten kleinere formaties uit het gezelschap of betreffen monologen. Al stelt deze wijze van aanbieden de nodige eisen aan planning van de voorstellingen, het positief gevolg van zowel op het repertoire houden van oudere als het aanmaken en uitspelen van nieuwe voorstellingen is wel dat het repertoire in zijn geheel gedurende verschillende perioden van het seizoen beschikbaar is. Wel zijn de tournees per produktie nu korter en zijn die korte series nu meer gespreid over het seizoen. Dankzij dit systeem van produceren en uitspelen was het wel mogelijk om, nog afgezien van het zomerproject *Dertien Rijen*, in het verslagjaar liefst negen verschillende voorstellingen aan theaters en andere akkommodaties aan te bieden. Alhoewel eerder te typeren als een aanmaak- dan als een uitspeeljaar, konden toch meer voorstellingen worden gerealiseerd dan was gepland. Ook bleef er tussentijds voldoende tijd over om nieuw repertoire op te sporen, te vertalen en te bewerken.

II de Snijzaal

Het atelier is in de eerste plaats de dagelijkse werkruimte van het gezelschap en intieme speelplek voor nieuwe eigen producties, maar blijft daarnaast ook van groot belang als ontvangstruimte voor gasten, gastgezelschappen, externe partners en (lokale) contacten. In het voorjaar vond een reeks openbare voorstellingen plaats van *Neushoorn* (naar Ionesco), het samenwerkings- en opleidingsproject met het Tweetakt-festival en de acteursopleiding van de Hogeschool Kunsten Utrecht. Na de zomer werden (o.m. in het kader van het Utrechts Uitfeest) korte series gespeeld van de nieuwe voorstellingen *Wooff! Wooff!* en *Elston Gunn...*

III de publiekscapaciteit

De keerzijde van het gastvrij ontvangen van publiek en gastspelers in de Snijzaal en van het spelen aldaar zijn de per definitie beperkte capaciteit en derhalve de geringe verdiensten. Ook bij het spelen in kleinere vlakke vloertheaters of met een bewust aangepaste tribune-opstelling speelt de beperkte capaciteit een geaccepteerde rol, met als gevolg relatief lage publiekscijfers en/of recettes. Dit bezwaar wordt zoveel mogelijk ondervangen door elders te spelen op plaatsen waar juist ruimere publieksmogelijkheden bestaan.

IV de meerjarige subsidiebeschikking

Schijnbaar terloops zijn de nadelige effecten van de structurele ondersubsidiëring in de lopende budgetperiode afgevlakt als gevolg van geleidelijke gewenning, spreekwoordelijke zuinigheid en noodgedwongen aanpassingen in de exploitatie. Daar ook in het verslagjaar een substantieel gastenbudget ontbrak, werd dat met behulp van subsidieacressen en incidentele inkomsten ad hoc vrijgemaakt. Ook werd ter wille van het gewenste aantrekken van gasten hier en daar in productiebudgetten gesneden. Door het uitspelen van bestaand repertoire, aanmaken van enkele kleinere, goedkope producties en noodgedwongen beperkt houden van het vaste personeelsbestand is het exploitatietekort binnen de perken gebleven.

gecalculeerde bedrijfsrisico's

I het artistiek primaat

't Barre Land blijft bewust artistieke risico's nemen met zijn onconventionele en vaak gecompliceerde repertoire. De eigenzinnige keuzes die hierin worden gemaakt, houden geen rekening met de hegemoniale theatercultuur; het repertoire zal dan ook nooit een groot publiek weten te trekken. De dwars op menige heersende opvatting staande stellingnamen ten aanzien van de artistieke opdracht van -en de zelfgekozen collectieve verantwoordelijkheid binnen- het gezelschap brengen een zekere arbeidsintensiviteit met zich mee. Maar ze betekenen ook de basis voor blijvende dynamiek in het artistieke functioneren.

II in materieel en personeel opzicht

Ook de bedrijfsvoering is niet ontbloeit van in- en externe risico's. Weliswaar zijn gedurende de cultuurnotaperiode stabiele en zelfs enigszins stijgende inkomsten uit vaste subsidies ontvangen, maar de zogenoemde autonome kostenstijgingen gingen daar menigmaal bovenuit. En materiële kostenstijgingen worden evenmin ongedaan gemaakt door incidentele inkomsten uit fondsen, terwijl de overheidsaccressen niet altijd voldoende zijn om periodieke salarisverhogingen adequaat op te vangen. De budgettaire omstandigheden mogen dan de zakelijke creativiteit bevorderen, zij dreigen ook vaak de creatieve ontplooiing van het gezelschap te belemmeren, vooral in publicitair en productioneel opzicht. Voor gasten kon slechts budget worden vrijgemaakt ten koste van onder meer een beperkt eenmalig tekort op de exploitatie. Dit werd acceptabel geacht om de zakelijke en artistieke verantwoordelijkheid waar te maken die het gezelschap op zich had genomen voor de coproductie in het kader van het project *Dertien Rijen*, en om daarnaast het bijzondere Kraus-project te kunnen realiseren.

sterkten en kansen

I helder profiel

Zowel bij theaters als publiek heeft 't Barre Land over het algemeen een duidelijke signatuur. Men weet waarvoor men kiest: voor klassieke stukken of minder bekende teksten, voor een vaak afwijkende vormgeving of een onorthodoxe interpretatie en uitvoering. Het gezelschap heeft steeds een geprononceerd profiel binnen de Nederlandse en Vlaamse theaterwereld.

II continuïteit in repertoire

De kernbegrippen van waaruit wordt geproduceerd en gespeeld zijn: het vormen van een te spelen teksten- en stukkenvoorraad, het vervolgens op het repertoire houden en tenslotte het aanmaken van nieuwe of (ook na vele jaren) geheel herziene voorstellingen. In samenspraak met elk te bespelen theater afzonderlijk worden voorstellingen gepland waarvan de gezamenlijke taxatie is dat ze publiek kunnen bekoren, of het nu om seriebespeling gaat danwel om losse voorstellingen of afspraken op projectbasis. Deze gedifferentieerde aanpak van -waar mogelijk- vroegtijdige bekendmaking van stuktitels en bezetting, dan wel het juist snel inspelen op spontane programmeringsbehoeften, is gebaseerd op flexibiliteit en vertrouwen tussen theaterprogrammeurs en gezelschap.

III werkwijze: collectief en projectmatig

De collectiviteit van het gezelschap bepaalt de algemene lijnen van het artistiek beleid; als geheel produceerde het de grote Kraus-voorstelling en realiseerde het mede de derde editie van het coproductionele project *Dertien Rijen*. Daarnaast was er voldoende ruimte voor kleinere voorstellingen op onorthodoxe plekken als *Wooff! Wooff!*. De productionele, publicitaire en zakelijke begeleiding

van zoveel produkties binnen een betrekkelijk korte tijdspanne op veel verschillende lokaties vormde evenwel een stevige, niet altijd eenvoudige uitdaging.

IV samenwerkende gezelschappen

Voor de derde maal op rij bracht het samenwerkingsproject *Dertien Rijen* weer verschillende gezelschappen en toneelspelers aan het eind van het seizoen 2007-08 bijeen voor een speciale en eenmalige produktie, ditmaal in de grote zaal van het Amsterdamse Frascati.

VERPLICHTINGEN VOLGENS MEERJARENBSCHIKKING OCW

prestatienorm

't Barre Land heeft de opdracht om gemiddeld 80 voorstellingen per jaar te spelen. In 2008 werd 90 keer gespeeld, waarmee wederom ruimschoots aan de taakstelling is voldaan.

Over de gehele beleidsperiode werd overigens in plaats van 320 maal liefst 385 gespeeld, dus gemiddeld ruim 20 voorstellingen per jaar meer dan gepland en voorzien.

spreidingseis

't Barre Land dient maximaal 60% van de voorstellingen in de standplaats Utrecht te spelen; het gezelschap speelde er 26 van de 90, dus ongeveer 29%. Buiten de standplaats dient minimaal 40% van de voorstellingen te worden gespeeld; het jaarresultaat was 64 voorstellingen, dus ongeveer 71%. Daarmee is wederom aan beide eisen voldaan.

Van de 64 voorstellingen buiten de standplaats vonden er 11 in Vlaanderen plaats, ofwel ruim 12% van het totale aantal voorstellingen.

't Barre Land voldeed overigens over de gehele beleidsperiode bezien steeds ruimschoots aan de spreidingseis.

15% - eis

In 2008 werd volgens de beschikkingsnorm tenminste 8% aan eigen inkomsten verworven. Dit percentage kan geen verrassing worden genoemd in een jaar waarin vooral veel kleine voorstellingen werden aangemaakt en gespeeld, die nu eenmaal geen ruime inkomstenbron vormen. Slechts een minderheid van de voorstellingen betrof grotere repertoirevoorstellingen als *Torquato Tasso* en *De laatste dagen der mensheid*.

't Barre Land kon overigens in geen der vier voorbije planjaren voldoen aan de departementaal gestelde norm voor publieksinkomsten. Dit ten achter blijven verliep conform de waarschuwing die het gezelschap bij aanvang van de periode op basis van zijn eigen realistische verwachtingen had geuit.

subsidie per bezoeker

Het subsidie per bezoeker bedroeg in 2008 €144. Dit bedrag viel wat hoger uit dan in het vorige verslagjaar; ook de relatieve hoogte hiervan houdt verband met de beperkte zaalcapaciteit van een aantal speelplekken, waaronder de eigen Snijzaal.

Het gemiddelde over de gehele beleidsperiode van vier jaar lag overigens op €125 per bezoeker.

FINANCIËEL BELEID

algemeen

De jaarrekening 2008 wijkt op enkele majeure punten af van de begroting voor dat jaar en van de exploitatierekening over 2007. Onderstaand worden de belangrijkste mutaties toegelicht. Deze toelichting betreft zowel de toename van met name de activiteitenkosten als de gestegen opbrengsten en subsidies aan de batenzijde.

resultaat

Uitgangspunt voor de exploitatie was opnieuw een sluitende begroting. In de loop van het boekjaar bleken zowel inkomsten als uitgaven echter te krap begroot. De feitelijke exploitatie in het verslagjaar vertoont dan ook op een aantal punten afwijkingen ten opzichte van die over 2007. Omdat met name niet op de activiteitenposten werd bezuinigd, dienden niet alleen de tegenvallende publieksinkomsten te worden opgevangen, maar ook moest tenslotte een –weliswaar bescheiden– tekort worden geaccepteerd. Een en ander ging (ten opzichte van de formele formatie-omvang) ten koste van de formatie aan vaste medewerkers in dienst; wel kon nu tijdelijk een aantal gasten worden aangetrokken en ook werden iets hogere totaalbudgetten gehanteerd voor productie en uitvoering.

opmerkingen per post

inkomsten

de directe inkomsten

De publieksinkomsten bleven (andermaal) achter bij de prognose in de begroting. Dit werd niet veroorzaakt door het aantal speelbeurten, maar was het gevolg van een geringer aantal uitkoopvoorstellingen dan beoogd.

de indirecte inkomsten

Deze lagen ruim boven het gerealiseerde niveau van 2007 en de begroting 2008; ze betroffen o.m. ontvangen honoraria van De Balie (adviezen theatervormgeving), de Hogeschool der Kunsten te Utrecht (theaterlessen en -productie) en ontvangen ziekengelden.

de bijdragen

Ten opzichte van de begroting werden de bijdragen van de drie subsidiërende overheden aangepast als gevolg van accessen en loonmaatregelen in het kader van hun meerjarige budgettoekenning. Bovendien werd van de Gemeente Utrecht een eenmalige subsidie ten behoeve van onderhoud van de Snijzaal ontvangen.

de fondsenwerving

Uitsluitend ten behoeve van de produktie *Wooff! Wooff!* werden incidentele bijdragen ontvangen van het Elise Mathilde Fonds en van het Stadsdeel Amsterdam Oud Zuid. Tijd- en personeelsgebrek stonden extra input ten behoeve van verdere werving helaas niet toe.

lasten

de beheerslasten werden ook in dit verslagjaar weer goed in de hand gehouden en volgden bijgevolg nagenoeg de begroting. Slechts een enkele post week af ten opzichte van het vorig verslagjaar. De algemene publiciteitskosten lieten ten opzichte van de begroting wel een substantiële maar noodzakelijke verhoging zien.

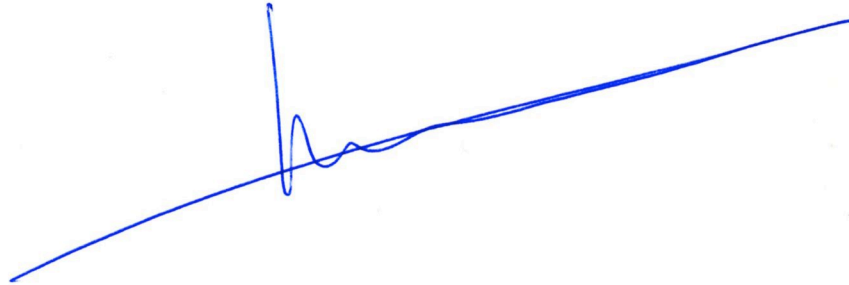
de personeelslasten werden ten opzichte van de begroting overschreden omdat van gasten-in-loondienst (ten behoeve van *Dertien Rijen*) gebruik werd gemaakt; de functie van zakelijk coördinator werd daarentegen (opnieuw) in deeltijd vervuld. Als gevolg van beide bewegingen beliep, overigens bij gelijkblijvende grootte van het vaste tableau, het aantal personele voltijdequivalenten uiteindelijk 9,7 (in plaats van 9,5).

de voorbereidingskosten overschreden het niveau van de begroting en dat van het vorig verslagjaar, daar een groter aantal produkties -met name kleinere- werd aangemaakt dan gepland. 2008 werd veel meer een 'aanmaakjaar' van nieuw repertoire dan een 'uitspeeljaar' zoals het vorige verslagjaar. Dit had tot gevolg dat de vaste ontwerper van 't Barre Land meer honorariumkosten in rekening bracht en dat veelvuldiger van gasten op honorariumbasis (o.a. dramaturgen/spelers, musici, beeldend kunstenaars) gebruik werd gemaakt; deze kostenoverschrijdingen golden zowel een grotere produktie als *De laatste dagen der mensheid* als een kleinere als *Wooff! Wooff!*.

de uitvoeringskosten werden en détail goed in de hand gehouden. Een geringe overschrijding werd onder meer veroorzaakt door de eenmalige aanschaf van gedrukt voorstellingsbegeleidend materiaal (zoals boeken ter doorverkoop in komende jaren van Kraus, Dylan en Themerson).

de specifieke publiciteit voor een breed aangemaakt repertoire vroeg niet alleen om vervaardiging van zeer divers drukwerk ten behoeve van nieuw gemaakte produkties, ook de verspreiding daarvan voor zoveel verschillende voorstellingen was een (kosten-) intensieve zaak. Desondanks bleven de kosten ruim binnen het budget, hetgeen andermaal als beheersmatige verdienste kan worden beschouwd.

de investeringen in de Snijzaal voor verbouwing en lichtapparatuur, alsmede voor overige inventaris werden planmatig afgeschreven.

A handwritten signature in blue ink, consisting of a long horizontal stroke with a vertical line and a small loop crossing it.

het bestuur van Stichting 't Barre Land

Utrecht, 9 april 2009

BIJLAGEN

ARTISTIEKE ACTIVITEITEN

op het repertoire

Anatol

auteur: Arthur Schnitzler
locatie: Stuk, Leuven
speelperiode: maart

April is the cruellest month

(een assemblage door het hele gezelschap)

locaties: Rotterdamse Schouwburg; Monty, Antwerpen
speelperiode: april

deconstructie

(in coproductie met tg Dood Paard)

locaties: Frascati, Amsterdam; Theater Kikker, Utrecht
speelperiode: januari, februari

nijnski.dagboek.fragmenten

(in combinatie met: *Wat voor brommertje...*)

locaties: Plaza Futura, Eindhoven; Schouwburg Arnhem; CC Maasmechelen
speelperiode: februari, april

Torquato Tasso

auteur: J.W. von Goethe
locaties: Verkadefabriek, 's-Hertogenbosch; Theater a/h Spui, 's-Gravenhage; De Werf, Brugge
speelperiode: januari, april, september

Wat voor brommertje met verchroomd stuur achter op de binnenplaats?

auteur: Georges Perec
locaties: Schouwburg Kunstmin, Dordrecht; Plaza Futura, Eindhoven; CC Maasmechelen; Monty, Antwerpen; Schouwburg Arnhem; Toneelschuur, Haarlem
speelperiode: januari, februari, april

nieuw gemaakt

De laatste dagen der mensheid

auteur: Karl Kraus

locaties: Grand Theatre, Groningen; Theater Kikker, Utrecht (première); Frascati, Amsterdam

speelperiode: november

Elston Gunn & his elektrische Rockboppers

auteur: Bob Dylan, Martijn Nieuwerf

locaties: De Melkweg, Amsterdam; De Snijzaal, Utrecht (try outs)

speelperiode: september

It. Gustl – mej. Else

auteur: Arthur Schnitzler

locaties: Theater Kikker, Utrecht (première); Frascati, Amsterdam; Toneelschuur, Haarlem; Monty, Antwerpen; Theater a/h Spui, 's-Gravenhage; Rotterdamse Schouwburg; Chassé-theater, Breda

speelperiode: februari, april, december

Wooff! Wooff! Or who killed Richard Wagner?

auteur: Stefan Themerson

locaties: Galerie Jongma, Amsterdam (eerste voorstellingen); Snijzaal Utrecht

speelperiode: juni, september

de snijzaal

Elston Gunn & his elektrische Rockboppers

(zie hierboven onder 2.)

Neushoorn

(i.s.m. Faculteit Theater, HKU; première Tweetakt-festival)

auteur: Eugene Ionesco

speelperiode: maart, april

Wooff! Wooff! Or who killed Richard Wagner?

(zie hierboven onder 2.)

dertien rijen

Impromptu

(i.s.m. Maatschappij Discordia en gasten)

auteurs: Jean Giraudoux (*l' Impromptu de Paris*, 1937) / Jean Baptiste Poquelin, dit: Molière
(*l' Impromptu de Versailles*, 1663)

locatie: Frascati, Amsterdam

speelperiode: mei, juni

overige activiteiten

De republiek

(i.s.m. Maatschappij Discordia)

locatie: De Balie, Amsterdam

data: 4 februari, 3 maart, 7 april, 5 mei, 2 juni, 3 november, 1 december

Interplay

(workshop i.s.m. Faculteit theater, HKU)

locaties: De Snijzaal en Akademietheater, Utrecht

datum: 12 juli

bijzondere dieren

(in het kader van de Open Dag Veeartsenijterrein)

locatie: De Snijzaal, Utrecht

datum: 8 juni

Utrechts Uitfeest

locatie: De Snijzaal, Utrecht

datum: 14 september

schrijversgevang

locatie: Monty, Antwerpen

data: 20 en 21 september

inleidingen op resp. lezingen van fragmenten uit Karl Kraus, *De laatste dagen der mensheid*
(m.m.v. Erik Bindervoet en Robbert-Jan Henkes)

locaties: Literair Podium Perdu, Amsterdam (i.s.m. Perdu: *Ontleende woorden III*); Boekhandel Godert Walter, Groningen; Grand Theatre, Groningen (o.v.v. Leerstoelgroep Theaterwetenschap); Spui 25 (voorlichtingscentrum Universiteit van Amsterdam, i.s.m. Uitgeverij De Harmonie)

data: 20 juni, 9, 13 en 23 november

inleidingen op Arthur Schnitzler, It. Gustl –mej. Else

locaties: Boekhandel van Kemenade & Hollaers, Breda; Goethe-Instituut, Rotterdam (i.s.m. tg Dood Paard)

data: 3 november, 15 december

OP PERSOONLIJKE TITEL

Floortje Bakkeren

- redacteur van Moose: www.moose.nl, virtueel tijdschrift over Nederlands theater
- lid VSCD-mimejury
- dramaturgisch adviseur van regisseuse Karina Kroft

Vincent van den Berg

- begeleiding van het project 'etude' aan de Amsterdamse toneelschool & kleinkunstacademie van de Amsterdamse Hogeschool der Kunsten (AHK)
- inspreken van het luisterboek *Kinderjaren* van Jona Oberski

Margijn Bosch

- begeleiding van het project 'etude' aan de Amsterdamse toneelschool & kleinkunstacademie van de Amsterdamse Hogeschool der Kunsten (AHK)

Florian Diepenbrock

- bestuurslid Wereld Muziek Theater Festival (WMTF)
- bestuurslid Wmij (Federatie van Kunstenaarsverenigingen)
- penningmeester St. Sool (Marian Boyer)
- secretaris Hans Boswinkel-Fonds (Sociale Regelingen Kunst en Cultuur)
- gastcollege Faculteit Historische en Kunstwetenschappen (Erasmus Universiteit Rotterdam)

Ingejan Ligthart Schenk

- voorzitter St. Damme Jeanne (muziektheater)
- voorzitter St. Ghost Music
- inspreken van luisterboek 'schaduwcollectie' van Bente Hamel (t.g.v. 20-jarig bestaan van het Stimuleringsfonds Nederlandse culturele omroep- (resp. media-)producties)

Martijn Nieuwerf

- *Minibar*; in de serie One Night Stand van VPRO-tv regie Remco Packbiers
- *Sorry Minister*; comedyserie VPRO-tv, regie Peter de Baan

MEDEWERKERS EN BESTUUR

bestuur van stichting 't Barre Land

Hans Maarten van den Brink (voorzitter), Pieter Pekelharing (secretaris/vice-voorzitter), Annet Lekkerkerker (penningmeester), Lucia van Heteren, Florian Diepenbrock, Martijn Nieuwerf en Czeslaw de Wijs (leden)

leden van de Vereniging 't Barre Land

Floortje Bakkeren, Vincent Désiré van den Berg, Margijn Bosch, Anouk Meriel Driessen, Michiel Johannes Jansen, Peter Kolpa, Inge Anthonie Jan Ligthart Schenk, Martijn Nieuwerf, Simone Scholts en Czeslaw de Wijs

medewerkers per project

Michiel Johannes Jansen (decors), Karen Sargsyan (papieren sculpturen *Wooff! Wooff!*), Roald van Oosten (compositie/musicus *Wooff! Wooff!*), Herman van Bostelen (grafische vormgeving), Fran van der Hoeven, Bert Nienhuys, David Adams, René den Engelsman (fotografie), Kamiel De Meester (registraties), Jannet van Lange, Marjolein Nijbakker en Marloes van der Hoek (publiciteit/productie)

gastspelers

Maatschappij Discordia, Maureen Teeuwen (in: *Dertien Rijen*), Gillis Biesheuvel (Dood Paard, in: *deconstructie*), Roald van Oosten (Ghost Trucker, in: *Wooff! Wooff!*), Erik Bindervoet en Robbert-Jan Henkes (in: *De laatste dagen der mensheid*), Kim Berkenhagen, Jilles Flinterman, Arian Foppen, Joost Gimbel, Mik van Goor, Wynn Heliczer, Naomi Mac-Donald en Martijn Wever (in: *Neushoorn*)

coproducenten

Maatschappij Discordia, Dood Paard, Tweetakt-festival, Faculteit theater HKU, Literair Podium Perdu en Theater Frascati

vertalers

Erik Bindervoet en Robbert-Jan Henkes (*Laatste dagen der mensheid-Kraus*)

ARTISTIEK ACTIVITEITENVERSLAG
't BARRE LAND 2008

't Barre Land speelt Neushoorn

ter inleiding

Het verslagjaar stond in het teken van herpositionering van het gezelschap en het vinden van nieuw artistiek elan. Dat laatste had te maken met veranderingen in de personele samenstelling van het gezelschap, dat inmiddels achttien jaar bestond. Daarnaast werd in verband met de eerste factor, de positie van het gezelschap, vastgesteld dat in de afgelopen jaren de ontvangst van de voorstellingen door publiek, programmeurs, pers en collega's aan de nodige veranderingen onderhevig is geweest. Vanwege beide gegevenheden zijn er, ook in verband met de aanvraag voor de nieuwe vierjarige subsidie (2009-2012) en de beleidsmatige reacties daarop, al vanaf de zomer 2007 regelmatig indringende gesprekken gevoerd over het eigenlijke bestaansrecht, de artistieke uitgangspunten en de autonome kracht van het gezelschap.

In het eerste gedeelte van het jaar zijn enkele voorstellingen gemaakt die in artistieke zin onafhankelijk ten opzichte van elkaar stonden, maar die wel gezamenlijk werden gedragen. In de zomer heeft 't Barre Land opnieuw geparticipeerd in het samenwerkingsproject *Dertien Rijen*. Het najaar heeft in het teken gestaan van *De laatste dagen der mensheid* van Karl Kraus, een onderneming door het voltallige ensemble samen met de vertalers Erik Bindervoet en Robbert-Jan Henkes. En door het hele jaar heen heeft het gezelschap op tournee oud en nieuw repertoire gespeeld.

It. Gustl - mej. Else

of het verder ontwikkelen van de toneelspelersdramaturgie

Margijn Bosch en Vincent van den Berg maakten voor het nieuwe werk dat geprogrammeerd stond in Theater Kikker, Frascati en de Rotterdamse Schouwburg *It. Gustl - mej. Else*, naar de twee gelijknamige novellen van Arthur Schnitzler. Met deze toneelbewerking werd een vervolg geschapen op Schnitzlers *Anatol* dat zij in 2005 maakten met Ingejan Ligthart Schenk – en een voorstudie op *De eenzame weg*. Schnitzler werd in 1900 oneervol uit het Oostenrijkse leger ontslagen naar aanleiding van de publicatie van *Lt. Gustl*. Een soldaat wordt in de foyer van een theater beledigd door een banketbakker, verstijft en reageert niet. De hele nacht dwaalt hij door Wenen, zichzelf overtuigend dat hij zelfmoord moet plegen om de eer van zijn uniform te redden en zich afvragend wat het leven hem heeft gegeven, maar dan verneemt hij 's ochtends in het koffiehuis dat de banketbakker een beroerte heeft gekregen en overleden is.

Met deze tjechoviaanse grap, die beroemd is geworden als de eerste (duitstalige) monologue interieur, hekelt Schnitzler de dubbele moraal van de Weners, die hun handelen niet laten bepalen door innerlijke noodzaak, maar door de geldende normen en erecode. En dan dat diepgewortelde gevoel van verveling: *Eén ding had ik nog wel willen meemaken: een oorlog. Maar ja, dan had ik lang kunnen wachten...*

Eénentwintig jaar later pleegt Schnitzlers dochter zelfmoord. Drie jaar daarna, in 1924, verschijnt *Mej. Else*, opnieuw een monologue interieur. De zelfmoord van een meisje uit de joodse middenklasse, dat zichzelf moet prostitueren om haar vader van een financiële ondergang te redden. Nadat zij in de salon van een hotel haar kleren heeft afgegooid en naakt ter aarde is gestort, neemt zij een overdosis Veronal. Hysterie, onderdrukte seksualiteit en verveling zijn de ingrediënten van dit verhaal, waarbij zich op de achtergrond een ander tragisch verhaal afspeelt: de groeiende assimilatie-problematiek van de joden in het vooroorlogse Wenen. Met *Luitenant Gustl* en *Mejuffrouw Gustl* heeft Schnitzler twee monologen geschreven die de paradox van het bestaan blootleggen: omdat wij bloot zijn willen we een uniform om ons te kleden. Omdat het uniform ons knelt, willen we het afwerpen en bloot rondrennen. De belangrijkste beslissing tijdens het maakproces was om de beide monologen dwars door elkaar heen te snijden, als een vorm van kamermuziek. De vraag daarbij was of dit van tevoren moest gebeuren, met een script waarin de afwisseling werd vastgelegd; dan wel dat het op de avond zelf werd geïmproviseerd door beide spelers, die immers elk hun eigen verhaal kenden. In ieder geval moest er een (elegante) vorm zijn waarin de toneelspelers de dramaturgie van de voorstelling op de vloer konden bepalen, zonder een van buitenaf opgelegd overheersend dramaturgisch concept of parcours.

Dit zoeken naar de balans tussen het vastgelegde en het open gehoude – tussen het voorbereide en het geïmproviseerde, tussen conceptuele dramaturgie en toneelspelers-dramaturgie – is feitelijk het centrale item geweest in de algehele ontwikkeling van de speelstijl van 't Barre Land gedurende dit verslagjaar. Daarbij hebben gaandeweg het geïmproviseerde spel en de toneelspelersdramaturgie terrein gewonnen. Omdat de betekenis en de kracht van de voorstelling afhankelijk worden van de inzet, de spelersgesteldheid en gebeurtenissen op elke specifieke avond brengt deze speelstijl een zeker risico met zich mee - dus ook van mislukking! -, maar om dit risico is het 't Barre Land nu juist te doen.

Neushoorn of het lesgeven

Jeugdfestival Tweetakt vroeg 't Barre Land of het gezelschap derdejaars studenten van de acteursopleiding van de Hogeschool der Kunsten Utrecht (HKU) wilde begeleiden bij het maken van een voorstelling voor het festival. Ingejan Ligthart Schenk, Peter Kolpa en Michiel Johannes Jansen gingen op deze vraag in en hebben niet alleen de Snijzaal aangeboden als plek om te werken en de voorstellingen te spelen, maar ook het productionele en publicitaire apparaat van 't Barre Land ter ondersteuning ingezet.

Na een lange voorbereidingsperiode van gesprekken met de studenten over mogelijk materiaal is er gekozen voor *De Rhinoceros (Neushoorn)* van Eugène Ionesco, een

toneelstuk over de langzame transformatie van de mensheid in een kudde dikhuiden. In 2007 had 't Barre Land zich al verdiept in het repertoire uit de jaren '50 en '60 van de vorige eeuw, mede naar aanleiding van de discussie die toen binnen de Nederlandse toneelwereld ontstond over de (toneel-)erfenis van die periode. *Neushoorn* is lang een serieuze speeloctie geweest vanwege de ondertoon van verzet die door het hele stuk klinkt – geschreven naar aanleiding van de Algerijnse oorlog – en de verrassend mooie, muzikale taal van de eerste twee bedrijven. De tekst is zorgvuldig vertaald door Peter Kolpa en een aantal keer gelezen bij openbare avonden in de Snijzaal. Door het enthousiasme van de Utrechtse studenten voor dit 'ideeëndrama' heeft het stuk tenslotte zijn weg gevonden binnen dit project.

De tweede begeleidingsfase bestond uit een intensieve periode van tekstbewerking en dramaturgische gesprekken. De voorstelling concentreerde zich uiteindelijk op de ontwikkeling van ensemblespel en een transparante stijl van toneelspelen: een muzikale tekstbehandeling, het niet-ontkennen van de hier-en-nu-situatie, improvisaties vanuit de inhoud en een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de voorstelling op én rond de vloer.

In 2008 is lesgeven en het doorgeven van kennis en traditie een vast onderdeel geworden van het werk van 't Barre Land. Naast de samenwerking met de HKU is Vincent van den Berg toegetreden tot het docentencorps van de toneelschool Arnhem (ArtEz), waar hij één dag per week tweedejaars studenten onderwijst in het denken over toneel. Verder hebben twee studenten van de toneelschool Amsterdam (de Theaterschool van de AHK), Michiel Bakker en Carole van Ditshuyzen, Van den Berg gevraagd voor de begeleiding van een project in hun derde jaar rond *Keefman* van Jan Arends. Dit beviel zo dat zij voor hun vierde jaar Margijn Bosch gevraagd hebben om een voorstelling te maken en Czeslaw de Wijs voor dramaturgieles, omdat zij het ontbreken van dramaturgie-onderwijs op school als een groot gemis ervoeren.

Al deze samenwerkingen zijn in 2009 voortgezet. Het lesgeven aan studenten heeft op een natuurlijke manier de plek ingenomen van de educatieve projecten van 't Barre Land uit het nabije verleden, zoals de samenwerking met het Christelijk Gymnasium in Utrecht in het kader van het adoptieplan Utrecht.

Wooff! Wooff! Or who killed Richard Wagner?

of het ontdekken van nieuwe podia

Na *Entertainment* (2000) en *Heart of Darkness* (2004) is *Wooff! Wooff! Or who killed Richard Wagner?* de derde stap van Ingejan Ligthart Schenk in het ontwikkelen van muziektoneel: een combinatie van toneel, muziek en beeldende kunst. *Wooff! Wooff!* is een samenwerking tussen Roald van Oosten (bekend van bands als Caesar en Ghosttrucker), Karen Sargsyan (winnaar van de Thieme Art Award 2007) en toneelspeler Ingejan Ligthart Schenk. In juni

waren er optredens in Galerie Juliette Jongma in Amsterdam en in september in de Snijzaal in Utrecht.

Wooff! Wooff! Or who killed Richard Wagner? is gebaseerd op een kort verhaal van de Pool Stefan Themerson, geschreven in 1951, nadat hij in de oorlog via Frankrijk naar Engeland was gevlucht en daar de beroemde uitgeverij Gaberbocchus Press had gesticht. *Wooff! Wooff!* is een licht-filosofische vertelling over een man die bang is dat zijn linkerbeen en rechterarm zullen worden afgezet omdat iemand dat 'logisch' kan vinden: *want tegenwoordig hangt je leven af van andermans redeneringen...* Er vindt een karaktermoord plaats op Richard Wagner en de ik-persoon weet niet of hij menselijker is als hond of hondser als mens. Themerson toont de absurde oorzaken van een werkelijkheid – zoals hij die heeft ondervonden in de Tweede Wereldoorlog – die alleen 'gekend' kan worden als ze als absurd wordt beschouwd.

Roald van Oosten en Ingejan Ligthart Schenk staan samen op de vloer, te midden van een tableaux vivant van twee menshoge papieren figuren. Van Oosten zingt en spreekt, Ligthart Schenk spreekt en mimet. Uitgangspunt van het project was dat het een autonoom werk moest kunnen zijn in alledrie de disciplines. De papieren figuren van Sargsyan zijn bijvoorbeeld een zelfstandige installatie die ook te bekijken is als kunstwerk in een beeldende kunstomgeving (zoals in Galerie Juliette Jongma, waar door de week de beelden getoond werden en alleen in het weekend werden gecombineerd met de voorstelling). Daarnaast moest *Wooff! Wooff!* ook in de drie verschillende circuits uitgebracht kunnen worden, dus in galleries, toneelzalen en op poppodia. Na enkele uitvoeringen bleek dat de voorstelling het beste werkt wanneer die bekeken wordt vanuit het perspectief van de beeldende kunst. De muziek is bijvoorbeeld te zeer dienend geworden om als bijzonder popconcert te kunnen werken. Daarom is ervoor gekozen om *Wooff! Wooff!* in 2009 vooral aan galleries en musea aan te bieden.

Het aan andere kunstcircuits aanbieden van een voorstelling als *Wooff! Wooff!* speelde ook in op de veranderende positie van 't Barre Land in het vlakke vloer-circuit. Deze is onder druk komen te staan als gevolg van soms teruglopende interesse van sommige programmeurs en/of publiek; die ontwikkeling is ongetwijfeld voortgekomen uit de toegenomen complexiteit van de voorstellingen. Daarnaast moeten een aantal externe factoren worden vermeld: zo maakt de profileringsdrang van de ontvangende theaters, die vaak ook productiehuisen zijn, dat zij de aan hun huis verbonden projecten of gezelschappen op de voorgrond zetten en als gevolg daarvan minder aandacht genereren voor passerende gezelschappen. Daarbij wisselen de theaterprogrammeurs momenteel zo snel van functie dat het lastiger is geworden om een langlopende verbondenheid met een huis door te zetten of op te bouwen. Het afschaffen van de zogeheten 'vuurtorengelden' en de temporele Vlaamse

obsessie voor performances maakt programmering van 't Barre Land in Vlaanderen bovendien een stuk (duurder en) moeilijker.

Een en ander had tot gevolg dat in het afgelopen jaar opnieuw veel is geïnvesteerd in gesprekken met programmeurs, maar dat er ook actief is gezocht naar podia buiten de theaters. Met *Wooff! Wooff! Or who killed Richard Wagner?* richt 't Barre Land zich in de eerste plaats op het circuit van galeries en musea, zoals ook andere gezelschappen zoals Dood Paard (met *Bazel*) en Mugmetdegoudentand (in de samenwerkingen tussen Marcel Musters en Arnoud Holleman) dat doen. Daarnaast beheert 't Barre Land haar eigen huis, de Snijzaal, als podium; en het gezelschap tracht zich ook binnen de theaters op andere dan voor de handliggende wijze te manifesteren, bijvoorbeeld middels de gezelschap-overstijgende onderneming *Dertien Rijen*.

Impromptu

of de emancipatie van het repertoire

Voor de derde keer kwamen de deelnemers aan het jaarlijkse *Dertien Rijen*-project bij elkaar, ditmaal voor ruim twee weken spelen in Frascati I (29 mei t/m 14 juni 2008). *Dertien Rijen* is in 2006 opgericht door Maatschappij Discordia en 't Barre Land, in eerste instantie om met meerdere gezelschappen *De laatste dagen der mensheid* van Karl Kraus te kunnen ensceneren. Toen dat niet realiseerbaar bleek, is het (indirecte) doel van de onderneming geworden om een praktijk te organiseren waarin het wél mogelijk was om jaarlijks een groot gezelschap van verwante toneelspelers en andere kunstenaars voor een bepaalde periode in het seizoen bij elkaar te krijgen. Dit om gezamenlijk repertoire te brengen en nieuwe stukken te bezetten.

In de voorbereidingen voor de editie 2008 draaiden de gesprekken voornamelijk rond de plek van repertoire en teksttoneel op dit moment: of er nog repertoire gespeeld kan worden en in wat voor vorm en uit welke periode. Annet Kouwenhoven had *l'Impromptu de Paris* van Giraudoux (uit 1937) vertaald, een comédie-polemique, waarin het beroemde gezelschap van Louis Jouvet discussieert over de toestand van het toneel en de plek van teksttoneel. Die tekst werd in de nieuwe voorstelling van *Dertien Rijen* gecombineerd met *Intermezzo*, ook van Jean Giraudoux, een poëtisch drama dat sterk doet denken aan Botho Strauss (of eigenlijk andersom natuurlijk!); en met *Colombe*, een backstage-comedie van Jean Anouilh uit 1951. *Colombe* is in essentie een emancipatiedrama en in die zin een passende representant van het repertoire uit de jaren '50 en '60. De grote kracht van dit repertoire is de enorme vrijheidsdrang die eruit spreekt; in *Colombe* probeert een vrouw door een engagement bij het toneel zich te ontrukken aan de verstikkende moraal van het burgerdom. Daarnaast stond in de voorstelling de aanklacht centraal van *l'Impromptu de Paris* tegen de manier waarop er naar teksttoneel wordt gekeken en de

alomtegenwoordige roep om **begrijpelijkheid**. En het andere stuk van Giraudoux, *Intermezzo* - dat gaat over het vreemde moment *tussen* de dingen, het overgangsmoment waarin de grenzen vervagen - leverde eigenlijk de idee voor de vorm van de voorstelling: een vloeiende structuur, waarin de drie stukken in elkaar overliepen, ze niet meer als losse entiteiten herkenbaar waren en waarin er zo min mogelijk grenzen tussen scènes of rollen bestonden. *Impromptu* stond ruim twee weken in Frascati en werd gespeeld door Annet Kouwenhoven, Anouk Driessen, Czeslaw de Wijs, Jan Joris Lamers, Jorn Heijdenrijk, Margijn Bosch, Maureen Teeuwen, Miranda Prein en Vincent van den Berg. In diezelfde periode waren er muzikale optredens van *Fata 'El Moustache' Morgana* en *Boogie Horse Electric*.

Dertien Rijen gaf ook aan Martijn Nieuwerf de gelegenheid een late-night performance te ontwikkelen: *Elston Gunn & his elektrische Rockboppers*, een kort optreden vermomd als soundcheck voor een concert. Martijn Nieuwerf bestudeerde materiaal van en rond Bob Dylan en oefende op een paar nummers. Uit het materiaal maakte hij een verzameling teksten waaruit hij op de dag van het optreden een selectie maakte en waarvan hij tijdens het optreden de volgorde bepaalde. Na het praatje tijdens de soundcheck, dat ongeveer een half uur duurde, werd het publiek getrakteerd op twee of drie nummers in de beruchte vertaling van Bindervoet en Henkes. *Elston Gunn & his elektrische Rockboppers* werd ook ingezet voor de Uitmarkt in Amsterdam (in de Melkweg) en voor het Uitfeest in Utrecht (in de Snijzaal).

repertoire

of de permanente afwisseling

In 2007 is 't Barre land begonnen met repertoire-tournees langs de toneelzalen in Nederland en Vlaanderen. De klassieke, aaneengesloten tournee met een nieuwe voorstelling van het gezelschap is vervangen door een onregelmatig geplande tournee met afwisselend oud en nieuw werk. In 2008 bestond het repertoire uit: *Anatol* (2005), *April is the cruellest month* (2006), *Wat voor brommertje met verchroomd stuur achter op de binnenplaats?* (2007) -soms op één avond met *nijnski.dagboek.fragmenten* (1998)-, *Torquato Tasso* (1997, hernieuwd in 2006) en *deconstructie* (2007, in samenwerking met Dood Paard). 't Barre Land speelde ook in *Ritter Dene Voss* en *Der Theatermacher*, repertoire van Maatschappij Discordia waarin 't Barre Land al een aantal jaren meespeelt.

Dit systeem werd de theaters aangeboden als dé oplossing voor het probleem van de korte termijn-planning van 't Barre Land enerzijds en anderzijds de lange termijn-planning van de theaters. Dit bleek niet het geval te zijn: ook dit systeem gaat uit van een continue aanmaak en roulatie van voorstellingen. Als bijvoorbeeld een voorstelling als *Wachtend op A tale of possessors self-dispossessed* (2007) wegvalt, komt de planning even zo goed in de

verdrukking. Wel is het zo dat de beslissing om een voorstelling van het repertoire te nemen, zuiverder en eenvoudiger wordt als er geen contractuele verplichtingen zijn, omdat er minder vermenging is van artistieke en zakelijke belangen en overwegingen.

Hoewel het afwisselingssysteem niet de oplossing bleek voor de planning, is het wel een manier die veel oplevert voor de voorstellingen zelf, voor het ensemble en voor het verlangen om het werken aan en het spelen van voorstellingen minder van elkaar te scheiden. De voorstellingen krijgen inhoudelijke impulsen door het steeds opnieuw, om de zoveel tijd, bestuderen van de tekst, het ensemblespel groeit door de frequente afwisseling van teksten en stijlen, en werken en spelen krijgen een organische verhouding. Daarbij is het goed om bewuster te kunnen kiezen aan welk theater wat aangeboden wordt. *Torquato Tasso* is bijvoorbeeld goed ontvangen in Dordrecht, *April is the cruellest month* past bij de Monty in Antwerpen.

***De laatste dagen der mensheid* of het nieuwe engagement**

Tijdens het werk aan *Hoofd zonder wereld* dook bij Elias Canetti voor het eerst de naam Karl Kraus op. Hij werd beschreven als een geestesvader die alleen, voor een zaal met duizenden mensen, uit Shakespeare en Nestroy voorlas en die in z'n eentje 36 jaar lang een tijdschrift volschreef. Ook verspreidde hij als enige door heel Wenen posters die het aftreden van de politicommissaris eisten na het bloedbad voor het justitiegebouw in 1927. En hij maakte het in alle opzichten grootste toneelstuk over de eerste wereldoorlog, *De laatste dagen der mensheid*.

Erik Bindervoet en Robbert-Jan Henkes hebben zes jaar vertaald aan dit stuk van honderden pagina's, geschreven in meerdere Oostenrijkse en Duitse dialecten. Toen zij voor het eerst gevraagd werden door 't Barre Land was net de tweede Irak-oorlog begonnen. Gedurende al die jaren moesten zij regelmatig stoppen met vertalen omdat zij de gruwelijkheden van het stuk en de overeenkomsten daarvan met de huidige werkelijkheid niet konden verdragen. In 2006 zijn Bindervoet en Henkes begonnen met het schrijven van *De allerlaatste dagen der mensheid*: het satirische procedé van Kraus, toegepast op hedendaags nieuws.

't Barre Land heeft Erik Bindervoet en Robbert-Jan Henkes gevraagd om mee te doen aan de voorstellingen en hun werk aan *De allerlaatste dagen* tijdens deze periode verder te zetten. Naast de normale dramaturgische problemen rond het componeren van een voorstelling uit zoveel materiaal en het zoeken naar een geschikte speelstijl voor een stuk dat uit zoveel verschillende stijlen is samengesteld, bood *De laatste dagen* nog een andere moeilijkheid. Het engagement van het stuk lag er zo dik boven op dat dit bijna de rechtvaardiging leek van de opvoering; de overeenkomsten met de (politieke) werkelijkheid

waren zo duidelijk, dat de schoonheid van de taal waarin het geschreven is en de modernheid van de vorm en structuur van het stuk met al die verschillende stijlen – van documentair tot operette –, dreigden te bezwijken onder het gewicht van de inhoud. Dan ontstaat een vals engagement dat een moreel oordeel uitspreekt over toestanden in de wereld en zo het nut van kunst rechtvaardigt. 't Barre Land wilde tonen hoe goed Kraus laat zien dat de mentaliteit verborgen zit in de taal en in de handelingen van de mensen, in de vorm, en hoe scherp en satirisch hij de dubbelhartigheid van die mentaliteit analyseert. En daár lag het engagement van het gezelschap.

De voorstelling is gepresenteerd als een 'totstandkomingsvoorstelling' waarvan de première op 11 november 2018, de honderdste herdenking van de Wapenstilstandsdag, in Wenen zal plaatsvinden – met groot ensemble. De stijl was open naar het publiek. In feite was de voorstelling opgebouwd uit vijf bedrijven in vijf verschillende stijlen, waarin vijf keer het hele stuk verteld werd: een lezing van 25 minuten van samengestelde teksten uit de eerste scènes van elk bedrijf, een geïmproviseerd bedrijf waarin scènes voorbij kwamen, maar ook wetenswaardigheden over Kraus, aanhangend materiaal, krantenknipsels, of een scène uit *De allerlaatste dagen*, een slapstick-bedrijf, enz. Voor, tijdens en na de voorstelling werd de vertaling verkocht, die door uitgeverij De Harmonie is uitgegeven in de reeks 'Klassiek Geïllustreerd' met tekeningen van Aart Clercx.

De laatste dagen der mensheid werd alleen uitgebracht in Groningen, Utrecht en Amsterdam, in een aaneengesloten periode van drie weken. De enthousiaste opkomst en reacties van het publiek, de goede recensies en de stormloop op het boek, bevestigden het gezelschap in het gevoel een belangwekkende voorstelling te hebben gemaakt, waarin veel verschillende ontdekkingen en verworvenheden van de afgelopen jaren op een goede, krachtige manier bij elkaar zijn gekomen. Daarbij ligt het belang van de onderneming misschien nog het meest in de verschijning van de eerste Nederlandse, integrale vertaling van *De laatste dagen der mensheid*.

de Snijzaal

of de open deur

Na het intensieve gebruik van de Snijzaal voor eigen produkties in 2007 is het beleid voor de Snijzaal als podium enigszins aangepast. In het verslagjaar is de Snijzaal voornamelijk opengesteld om samenwerkingen met andere partijen mogelijk te maken en als plek voor een nadere kennismaking met 't Barre Land. In het kader van het Tweetakt-festival hebben veel kinderen en HKU-studenten en –docenten de zaal bezocht. Op de Theater Adviesdag kwamen veel vakgenoten en CKV-ers, op de 'Bijzondere Dierendag' (georganiseerd op en rond het Veeartsenijterrein) veel buurtgenoten en tijdens het Uitfeest veel Utrechtenaren.

Voor het HKU-project *Interplay* hebben Ingejan Ligthart Schenk en Peter Kolpa een week in de Snijzaal gewerkt met een geselecteerde groep buitenlandse toneelschrijvers.

Het voornemen is om na het verslagjaar dit beleid voort te zetten en uit te breiden: de deuren gaan open voor bevriende makers die 'de sleutel krijgen'. Zo zal Opium voor het volk gedurende drie weken zijn nieuwe voorstelling *Bovenmens* spelen, zal Rob List een week oud en nieuw repertoire brengen en zal Zomergasten *De Rovers* in de Snijzaal spelen.

publieksbenadering

of de differentiatie

Vanwege de vele afzonderlijke en uiteenlopende projecten in 2008 is ervoor gekozen om voornamelijk in te zetten op een gericht doelgroepenbeleid: het juiste publiek interesseren voor de juiste voorstelling. *Wooff! Wooff!* richtte zich op het circuit van de beeldende kunst, *Neushoorn* op kinderen, *De laatste dagen der mensheid* op de literaire en politiek-historische wereld. Daarbij functioneerden de doelgroepencampagnes het best wanneer samengewerkt kon worden met een partner die al binnen het desbetreffende specifieke circuit opereerde.

Voor *It. Gustl - mej. Else* van Freuds dubbelganger Schnitzler is contact gezocht met psychologen, psycho-analytici en universitaire psychologiefaculteiten, hetgeen in Utrecht en Haarlem goede resultaten opleverde, maar niet in Amsterdam. In Breda, waar 't Barre Land voor het eerst in zes jaar weer speelde, is een inleiding georganiseerd in een lokale boekhandel, in samenwerking met het Chassé-theater. Voor het Spui-theater in Den Haag is een speciaal voorbeschouwend artikel geschreven en een inleiding gegeven voor de lokale 'Toneelkijkers'. Samen met Dood Paard werd in het Goethe Instituut in Rotterdam een bijzondere avond georganiseerd rond Jellinek en Schnitzler, waarbij ook Marijn van der Jagt betrokken was. De waardering van recensenten voor *It. Gustl - mej. Else* sprak ook uit de vernoeming in drie persoonlijke lijsten met hoogtepunten van het afgelopen seizoen.

Neushoorn was een samenwerking tussen drie partijen: het Tweetakt-festival, de acteursopleiding van de HKU en 't Barre Land. De voorstelling is gemaakt voor kinderen en speelde elf keer in tien dagen in de Snijzaal. Scholen in de buurt werden speciaal benaderd en er is ook veel publiciteit in de buurt rond de Snijzaal gemaakt. De samenwerking en de extra acties hebben goed gewerkt want de zaal zat tien dagen lang vol met joelende kinderen (en hun ouders).

Wooff! Wooff! Or who killed Richard Wagner? is met opzet kleinschalig ingezet, mede ingegeven door de relatieve onbekendheid van 't Barre Land met het beeldende kunst-circuit. Door het contact met Karen Sargsyan raakte Galerie Juliëtte Jongma betrokken bij het project, een populaire en gerenommeerde galerie in de Amsterdamse Pijp. De voorstelling werd er opgenomen in de nieuwe tentoonstelling *Pierotting* van Donna

Huddleston, Ursula Mayer en Karen Sargsyan. Het publiek dat daar op de eerste voorstellingen afkwam, was een vreemde mengeling en interessante mix: mensen die voor 't Barre Land kwamen, liefhebbers van de muziek van Roald van Oosten (die bekend is geworden als lid van Caesar) en tentoonstellingsbezoekers. Doelbewust en met succes is alleen de beeldende kunst-pers benaderd, getuige twee positieve recensies in *Kunstbeeld* en *Tubelight*.

Dertien Rijen is een samenwerking tussen gezelschappen en het specifieke theater dat wordt bezocht. Na de succesvolle vorige editie in Frascati 3 bood Frascati voor de editie 2008 haar grootste zaal aan. In 2007 was het publiek vooral geïnteresseerd geweest in het nieuwe stuk van *Dertien Rijen*. Mede daarom werd besloten om dit jaar twee weken lang alleen *Impromptu* te spelen, zodat het publiek ruim de tijd had om de weg naar Frascati te vinden. Die weg vond het publiek echter niet. Hoewel alle reguliere publiciteitskanalen zijn bespeeld – affiches in de stad, strooifolders, een voorpublicatie in *Het Parool*, advertenties, agenda's en een radioreportage – was de opkomst teleurstellend. Natuurlijk is de periode (de eerste twee weken van juni) erg ongunstig met veel concurrentie van festivals, maar toch moet een specifiek project als *Dertien Rijen* in staat zijn een groter publiek te trekken.

Voor de uitgave van de vertaling van *De laatste dagen der mensheid* werkte het gezelschap samen met uitgeverij De Harmonie. Omdat 't Barre Land de voorstellingen ook opvatte als een promotietournee voor het boek was de literaire wereld een belangrijke omgeving om de aandacht op te richten. Er zijn speciale boekenleggers ontworpen om boek en voorstelling onder de aandacht te brengen op Manuscripta, de stripdagen en de boekenmarkt op de Amsterdamse Uitmarkt. Zowel in Groningen als in Amsterdam (en later in Haarlem) zijn boekhandels benaderd waar lezingen werden gehouden door Bindervoet en Henkes en 't Barre Land uit *De laatste dagen*; in samenwerking met Boekhandel Atheneum is in het universitaire voorlichtingscentrum Spui 25 het eerste exemplaar overhandigd aan Henk Hofland, groot criticaster van oorlogsgeweld. Al eerder, op 20 juni, was er een avond rond Karl Kraus georganiseerd in de literaire salon van Literair Podium Perdu. Verder gaven Bindervoet en Henkes een aantal spraakmakende interviews voor de radio, onder andere voor VPRO's *De Avonden*. Samen met De Harmonie werden advertenties geplaatst in *De Groene Amsterdammer* en het gespecialiseerde blad van Die Weisse Rose. Het succes van deze campagne (en van de voorstelling) werd duidelijk toen het boek binnen drie maanden aan z'n vierde druk toe was.

Naast dit specifieke doelgroepenbeleid per voorstelling heeft 't Barre Land veel energie gestoken in het ontwikkelen van een nieuwe website, die ingesteld is op de toekomst en voldoet aan de eisen van het gezelschap om op korte termijn informatie te kunnen

verwerken. In 2007 was er al geëxperimenteerd met CMS Drupal op de Snijzaal-website, en sinds september 2008 is er de nieuwe site van 't Barre Land, met dit systeem en met een nieuw uiterlijk.

Hoewel er over dit hele 'aanmaak'-jaar gezien minder toeschouwers dan gehoopt de voorstellingen bezocht hebben, overheerst toch de waarneming dat het doelgroepenbeleid gewerkt heeft, dat een nieuw publiek met het gezelschap in aanraking is gekomen en dat goede en geïnteresseerde toeschouwers zijn gevonden. De ontvangst van de voorstellingen was uitermate goed en het gezelschap kreeg veel respons. Daarbij zijn dit jaar uitzonderlijk veel voorstellingen ontwikkeld voor een in eerste instantie beperkt toeschouwersaantal. In de galerie bij *Wooff! Wooff!* pasten bijvoorbeeld maar veertig bezoekers, in de Snijzaal bij *Neushoorn* maximaal zeventig. *It. Gustl - mej. Else* speelde voor een eigen tribune met tachtig plaatsen, evenals *Impromptu*. Alleen *De laatste dagen der mensheid* stond in een normale vlakke vloer-opstelling. Het succes van die voorstelling, de lovende recensies en de goede opkomst bieden vertrouwen in de toekomst.